

KRAJSKÝ
PAMIATKOVÝ ÚRAD
KOŠICE

Slovenské národné múzeum Spišské múzeum v Levoči	
Datum:	30.4.2020
Evidenčné číslo:	3096/2020-SML
Číslo spisu:	NM-5309/2020-SML RM-SML/220/2020
Prílohy/listy:	Vybavuje:
	ZS

váš list č. / zo dňa: SNM-5309/2020-SMLE/2285; SNM-SML/220/2020, 17.03.2020
číslo konania: KPUKE-2020/7459-3/30299/ZD,JJ
vybavuje / kontakt: Mgr. Tomáš Zdravecký / 053-2452125 / podatelna.ke@pamiatky.gov.sk
Košice / dňa: 24.04.2020

Krajský pamiatkový úrad Košice (ďalej len „správny orgán“), ktorý je podľa § 11 odseku 1 zákona číslo 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „pamiatkový zákon“) vecne príslušným správnym orgánom a podľa § 9 odseku 5 pamiatkového zákona je miestne príslušným správnym orgánom na úseku ochrany pamiatkového fondu, podľa § 46 zákona číslo 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „správny poriadok“) vydáva podľa § 33 odseku 6 pamiatkového zákona toto

rozhodnutie:

schvaľuje I. stupeň reštaurátorskej dokumentácie: „Správa z reštaurátorského výskumu a Návrh na reštaurovanie NKP: Spišský hrad – Románsky palác – architektonické a dekoratívne kamenné prvky a nadväzujúce omietky“ (ďalej už len „Návrh“), ktorý na správny orgán dňa 26.03.2020 predložil vlastníkom poverený správca predmetného objektu: Slovenské národné múzeum (ďalej len „SNM“), Vajanského nábrežie č. 2, P. O. Box 13, Bratislava, v zastúpení: Mgr. Branislavom Panisom – generálnym riaditeľom SNM, resp. Slovenské národné múzeum – Spišské múzeum v Levoči (ďalej len „SNM-SML“), Námestie Majstra Pavla č. 40, Levoča, v zastúpení: PhDr. Máriou Novotnou – riaditeľkou SNM-SML, pre reštaurovanie časti národnej kultúrnej pamiatky (ďalej len „NKP“ alebo „kultúrna pamiatka“): **Spišský hrad – hradné jadro – palác hradný I.**, evidovanej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu (ďalej len „ÚZPF“) ako: Hrad/Opevnenie - palác hradný I./románsky, pod číslom: 830/2, okres: Spišská Nová Ves, obec: Žehra, katastrálne územie: Žehra, parcelné číslo 476/1, podľa listu vlastníctva č. 15, ktorý vypracoval: Pamiatkový úrad Slovenskej republiky - Oblastný reštaurátorský ateliér Levoča, Nová ul. č. 55, Levoča – vedúca ateliéru Mgr. Eva Spaleková, autorský kolektív:

- realizácia reštaurátorského výskumu a spracovanie reštaurátorskej dokumentácie: Mgr. art. Peter Hric - certifikovaný reštaurátor, zapísaný v Komore reštaurátorov pod č. *KR 136* so špecializáciou M1* - reštaurovanie nástennej maľby, historickej omietky a muriva, Mgr. art. Štefan Siváň - certifikovaný reštaurátor, zapísaný v Komore reštaurátorov pod č. *KR 131* so špecializáciou S1 - reštaurovanie drevených plastiek, drevených architektonických článkov a oltárnych architektur, S6 - reštaurovanie kamenných plastiek, kamenných architektonických článkov, muriva a nadväzujúcich omietok;
- umelecko-historický opis a vyhodnotenie NKP: Mgr. Eva Spaleková - historik umenia;
- expertízna časť: RNDr. Silvester Pramuka, Štátny geologický ústav Dionýza Štúra v Spišskej Novej Vsi – petrografická správa z rozboru kamenných vzoriek/Románsky palác, 23.07.2018;
- Mgr. Art. Peter Hric, Mgr. art. Štefan Siváň – fotodokumentácia.

Komplexný reštaurátorský výskum na časti NKP: **Palác hradný I. (románsky/hradné jadro) na Spišskom hrade** bol realizovaný v období mesiacov: júl - august 2018. Výskumná a reštaurátorská

dokumentácia bola vyhotovená (až v marci 2020) v súlade s predpismi, určenými pre reštaurovanie, usmerneniami štátneho pamiatkového dohľadu a podľa podmienok rozhodnutia reg. č. KPUKE-2012/226-02/1042/JJ zo dňa 22.03.2012 o zámere na reštaurovanie NKP, právoplatného od dňa 27.04.2012. Na základe exaktne preukázaných výsledkov z reštaurátorského výskumu bol autorizovaný dokument predložený na správny orgán v predpísanom **rozsahu**:

Názov reštaurátorskej dokumentácie (0 str.)

Úvod (1 str.)

1. Základné údaje o NKP (2 str.)

1.1. Názov akcie (2 str.)

1.2. ČÚZKP objektu (2 str.)

1.3. Typ pamiatky, technika, materiál, rozmery, autorstvo, datovanie (2 str.)

1.4. Umiestnenie pamiatky (2 str.)

1.5. Majetkovo-právne vzťahy: vlastník a správca (2 str.)

1.6. Investor obnovy NKP (2 str.)

2. Základný popis a umelecko-historické vyhodnotenie NKP (3 str.)

2.1. Románsky palác (3 + 4 str.)

3. Reštaurátorský výskum (5-9 str.)

3.1. Charakteristika reštaurátorského výskumu (5 str.)

3.2. Metodika výskumu (5 str.)

3.2.1. Nedeštruktívne metódy – vizuálny výskum: exteriér a interiér (5-8 str.)
+ fotopríloha (7 ks)

3.2.2. Deštruktívne metódy – sondážny výskum: analýza vzoriek/omietkové vrstvy (9 str.)

4. Zhodnotenie technického stavu (10 str.) + fotopríloha (2 ks)

5. Základný cieľ, charakteristika a rozsah reštaurovania (11-12 str.)

6. Návrh postupu a technológie reštaurovania (12-17 str.)

6.1. Základný postup (12 str.)

6.2. Reštaurovanie dochovaných primárnych vrstiev (13 str.)

6.3. Postup obnovy kamenných architektonických prvkov (13-15 str.)

6.4. Okenné ostenia (15 str.)

6.5. Stručné zdôvodnenie navrhovaného postupu (15 -16 str.)

6.6. Ďalšie odporúčania (16-17 str.)

7. Fotografická dokumentácia (18-138 str.)

7.1. Farebné digitálne zábery (172 ks)

8. Prílohy (139 str.)

7.1. Petrografická správa - Románsky palác (v rozsahu 11 strán)

7.2. Rozhodnutie o zámere na reštaurovanie NKP (v rozsahu 9 strán)

9. Priložený CD nosič s dokumentáciou v PDF na zadnej vnútornej strane väzby;

a z hľadiska záujmov, chránených pamiatkovým zákonom, podľa § 33 odseku 6 pamiatkového zákona pre vykonanie reštaurovania časti NKP podľa tohto Návrhu správny orgán **určuje tieto podmienky**:

1. V podrobnostiach o podmienkach o vykonávaní odborných reštaurátorských prác, ako aj o reštaurátorskej dokumentácii je potrebné postupovať podľa § 33 pamiatkového zákona a v zmysle všetkých súvisiacich predpisov.
2. Z hľadiska ochrany pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk je potrebné dodržať požiadavky záväzného stanoviska s reg. č. KE-12/503-02/1975/ZD, ktorým správny orgán odsúhlasil dňa 06.06.2012 projektovú dokumentáciu obnovy NKP - Spišský hrad (stupeň: pre realizáciu stavby), a to predovšetkým požiadavky realizácie archeologického a reštaurátorského výskumu v priebehu obnovy tejto kultúrnej pamiatky, ktoré sú ukotvené i v návrhu celkovej koncepcie pamiatkovej obnovy a prezentácie hradného areálu (organizácia výstavby). Archeologický výskum sa bude

8. Pri ošetrovaní všetkých povrchov predmetného objektu je nutné s citom dbať na zachovanie a konzerváciu stôp všetkých úprav povrchov a technických zásahov, svedčiacich o postupoch niekdajších kamenárov a murárov (napr. otlaky po opracovaní nanesených omietok, zvyšky po zatekajúcej malte, zanechané stopy kamenárskych značiek, datovania a rôzne fragmenty nápisov). Tieto detaily bude zodpovedný reštaurátor podrobne dokumentovať už počas prác, a následne ich vyhodnotí a zapracuje do záverečnej dokumentácie skutočne vykonaných reštaurátorských prác.
9. Časť reštaurátorských úkonov (sanácia muriva, spevnenie povrchu, stabilizácia podkladov, plošné alebo lokálne čistenie materiálov) bude vykonávaná súbežne s prebiehajúcimi prácami pri odstraňovaní druhotných úprav a vrstiev. Zároveň správny orgán požaduje, aby tento postup bol taktiež podrobne zdokumentovaný, resp. písomne a fotograficky zaznamenaný.
10. Ak v priebehu reštaurovania dôjde k ďalším, resp. novým skutočnostiam alebo k odkrytiu nepredpokladaného nálezu, musí zodpovedný reštaurátor nález oznámiť podľa § 33 odseku 9 pamiatkového zákona, práce ihneď prerušiť až do vydania rozhodnutia správneho orgánu. Správny orgán rozhodne o ďalšom postupe najneskôr do troch pracovných dní od oznámenia a prerušenia reštaurátorských prác.
11. Správny orgán odporúča vlastníkovi, resp. správcovi objektu v rámci komplexnej obnovy Spišského hradu zabezpečiť adekvátnu synchronizáciu nadväzujúcich stavebných, reštaurátorských, rekonštrukčných, umelecko-remeselných a konzervátorských činností (vrátane realizácie archeologického výskumu) v záujme predísť v budúcnosti nežiaducemu zhoršovaniu stavebno-technického stavu, resp. poškodzovaniu pamiatkových hodnôt NKP.
12. Vlastník kultúrnej pamiatky zároveň zabezpečí, aby samotné reštaurovanie predmetnej časti hradného areálu bolo realizované až po nadobudnutí právoplatnosti tohto rozhodnutia.
13. Správny orgán si ponecháva jeden exemplár Návrhu na vykonávanie štátneho pamiatkového dohľadu podľa § 33 odseku 10 pamiatkového zákona. Vlastník bude v priebehu reštaurovania zvolávať pravidelné kontrolné dni za účasti správneho orgánu a zodpovedných reštaurátorov, na ktorom bude zástupca správneho orgánu podrobne informovaný o technologických postupoch, priebehu a výsledkoch reštaurovania danej časti NKP.
14. Dokumentácia skutočne vykonaných reštaurátorských prác bude spracovaná v rozsahu podľa § 6 odsekov 1 až 5 Vyhlášky Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 231/2014 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „Vyhláška“). Túto dokumentáciu spracuje reštaurátor, ktorý uskutoční reštaurovanie tejto časti NKP, a vlastník objektu ju predloží správne mu orgánu v lehote do 60 dní po ukončení samotného reštaurovania, podľa § 33 odseku 10 pamiatkového zákona.
15. V priebehu reštaurovania diela bude zodpovedný reštaurátor viesť reštaurátorský denník, podľa § 6 odseku 5 Vyhlášky, a kópia denníka bude zahrnutá do dokumentácie vykonaných reštaurátorských prác.
16. Vlastník kultúrnej pamiatky (správca hradného komplexu) oznámi písomne (alebo e-mailom) správne mu orgánu v predstihu minimálne 7 dní začiatok reštaurovania predmetnej časti NKP podľa § 33 odseku 4 pamiatkového zákona, ako i predpokladaný termín ukončenia reštaurovania. Po ukončení prác zodpovedný reštaurátor vykoná prezentáciu ukončených prác, na ktorú bude prizvaný aj zástupca správneho orgánu, a tento o prezentácii vyhotoví úradný záznam zo štátneho pamiatkového dohľadu.
17. Každú závažnú zmenu a zmenu oproti alebo nad rámec tohto rozhodnutia vlastník NKP (resp. správca objektu) vopred prerokuje a predloží na odsúhlasenie správne mu orgánu podľa § 32 odseku 2 pamiatkového zákona.

Štátny pamiatkový dohľad na úseku ochrany pamiatkového fondu bude vykonávať správny orgán, podľa § 32 odseku 13 pamiatkového zákona.

Odôvodnenie

Vlastníkom poverený správca predmetného objektu: SNM, Vajanského nábrežie č. 2, P. O. Box 13, Bratislava, v zastúpení: Mgr. Branislavom Panisom – generálny riaditeľ SNM, resp. SNM-SML, Námestie Majstra Pavla č. 40, Levoča, v zastúpení: PhDr. Máriou Novotnou – riaditeľka SNM-SML, predložil na správny orgán dňa 26.03.2020 Návrh pre reštaurovanie časti kultúrnej pamiatky: Spišský hrad – hradné jadro – palác hradný I., evidovanej v ÚZPF ako: Hrad/Opevnenie - palác hradný I./románsky, pod číslom: 830/2, okres: Spišská Nová Ves, obec: Žehra, katastrálne územie: Žehra, parcelné číslo 476/1, podľa listu vlastníctva č. 15, ktorý vypracoval: Pamiatkový úrad Slovenskej republiky - Oblastný reštaurátorský ateliér Levoča, Nová ul. č. 55, Levoča – vedúca ateliéru Mgr. Eva Spaleková, autorský kolektív:

- realizácia reštaurátorského výskumu a spracovanie reštaurátorskej dokumentácie: Mgr. art. Peter Hric - certifikovaný reštaurátor, zapísaný v Komore reštaurátorov pod č. *KR 136* so špecializáciou M1* - reštaurovanie nástennej maľby, historickej omietky a muriva, Mgr. art. Štefan Siváň - certifikovaný reštaurátor, zapísaný v Komore reštaurátorov pod č. *KR 131* so špecializáciou S1 – reštaurovanie drevených plastiek, drevených architektonických článkov a oltárnych architektúr, S6 – reštaurovanie kamenných plastiek, kamenných architektonických článkov, muriva a nadväzujúcich omietok;
- umelecko-historický opis a vyhodnotenie NKP: Mgr. Eva Spaleková - historik umenia;
- expertíza časť: RNDr. Silvester Pramuka, Štátny geologický ústav Dionýza Štúra v Spišskej Novej Vsi – petrografická správa z rozboru kamenných vzoriek/Románsky palác, 23.07.2018;
- Mgr. Art. Peter Hric, Mgr. art. Štefan Siváň – fotodokumentácia.

Predložená dokumentácia sa opiera o exaktné poznatky z predchádzajúceho pamiatkového architektonicko-historického výskumu (ďalej už len „PAHV“), realizovaného Ing. arch. Magdalénou Janovskou, ktorý správny orgán po vyhodnotení a posúdení odborného stanoviska Pamiatkového úradu Slovenskej republiky (ďalej len „PÚ SR“), odsúhlasil záväzným stanoviskom s reg. č. KE-09/894-2/4465/MA zo dňa 31.07.2009. Obsah PAHV sa stal pre reštaurátorov východiskovým podkladom pre vlastnú výskumnú činnosť. Hodnota získaných informácií bola vzájomne porovnávaná, podľa povahy nálezov postupne doplňovaná, rozšírená o nové skutočnosti a pre súčasné štádium obnovy zatiaľ v kontexte hradného areálu aj ďalej otvorená. Reštaurátorský výskum bol realizovaný kombinovanou metódou, spájajúcou predovšetkým nedeštruktívne metódy, v obmedzenej miere i sondážny výskum a petrografický rozbor vybraných druhov hornín. Syntézou aplikovaných reštaurátorských výskumov bola sledovaná hmotná štruktúra a aktuálny stav najstarších architektonických prvkov a detailov daného objektu. Cieľom reštaurátorského zásahu je pozastaviť prebiehajúci progresívny úpadok (až deštruktívny rozklad) nosného muriva (vrátane nárožného armovania) hradného (románsky/hradné jadro) paláca, ako i kamenných článkov jednotlivých otvorov a fragmentov pôvodných omietok, s ich dôsledným očistením od druhotných, resp. nevyhovujúcich zásahov, spevnením, konzervovaním, ako i stabilizáciou materiálnej podstaty modernými reštaurátorskými úkonmi.

Práve na tomto základe je navrhnutý model odbornej záchrany a prezentácie danej časti NKP. Reštaurovanie by malo byť realizované štandardnými technológiami, vhodnými hlavne pre historickú architektúru, kamenné prvky i omietkové vrstvy. Reštaurátori predložili pre exteriér a interiér paláca, jednotlivé otvory, pre každý jeho prvok, vrstvu, či zachovaný fragment presné riešenie na ich sanáciu, rekonštrukciu, konzerváciu a prezentáciu. Rámcovou metódou odborného zásahu sa stala analytická metóda celkovej prezentácie, pri ktorej bude starobylý archaický výraz hodnotných článkov striktné rešpektovaný. V prípade kamenných prvkov, ktoré už stratili svoj primárny kontext v rámci objektu, a kde už nie je možné preukázať správny tvar a pravdivú modeláciu, budú rekonštrukčné zásahy po dohode so správnym orgánom minimalizované. Určitá korekcia tvaroslovia a jej finalizácia bude diferencovane korigovaná počas samotného reštaurátorského procesu a vzájomne posúdená priamo na mieste jeho vykonania. S predstavou reštaurátorov o výslednom výraze pamiatkového objektu sa dokáže správny orgán stotožniť. Zvolená koncepcia rešpektuje technické špecifiká, estetické kritériá a

trendy súčasnej reštaurátorskej praxe. Jednoznačná interpretácia podporuje názor reštaurátorov, výskumníka a hlavného projektanta obnovy NKP uviesť zreštaurované dielo v novej výrazovej kvalite.

Správny orgán vo výrokovej časti rozhodnutia stanovil zásadné a formálne podmienky, ktoré je vlastník kultúrnej pamiatky (správca hradného areálu) povinný rešpektovať a samotní reštaurátori pri svojom zásahu by sa nimi mali striktnie riadiť. Okrem toho správny orgán presne určil, kto môže vykonať tento reštaurátorský zákrok podľa § 33 odseku 7 pamiatkového zákona. Zároveň predpísal zodpovednému reštaurátorovi, aby pri ošetrovaní povrchov omietok zachoval a zakonzervoval všetky stopy, úpravy a zásahy z najstarších stavebných etáp, svedčiacie o postupoch vtedajších kamenárov a murárov. Tieto nálezy budú reštaurátori podrobne dokumentovať už počas realizácie osobitnej formy obnovy NKP, ktoré následne vyhodnotia a zapracujú do dokumentácie skutočne vykonaných reštaurátorských prác. Správny orgán ďalej uložil časť reštaurátorských úkonov (sanácia muriva, spevnenie povrchu, stabilizácia podkladov, plošné alebo lokálne čistenie povrchov atď.) vykonávať súbežne s prebiehajúcimi prácami pri odstraňovaní druhotných podkladov a vrstiev. V priebehu prác bude reštaurátor viesť reštaurátorský denník, v ktorom zaznamená celý postup a zdokumentuje všetky nálezové situácie, podľa § 6 odseku 5 Vyhlášky. Obsah predmetného denníka po ukončení obnovy zahrnie v kópii do dokumentácie vykonaných reštaurátorských prác.

Správny orgán ďalej uložil vlastníčkovi NKP, resp. správcovi hradu písomne oznámiť začiatok reštaurátorských prác minimálne 7 dní vopred. Pokiaľ by realizátor reštaurátorských prác plánoval navrhovanú technológiu alebo postup reštaurovania oproti predloženému návrhu na reštaurovanie zmeniť, je povinný tento postup vopred prerokovať so správnym orgánom, podľa § 33 odseku 9 pamiatkového zákona. Ak v priebehu samotného reštaurovania dôjde k novým skutočnostiam alebo k odkrytiu nepredpokladaného nález, správny orgán uložil reštaurátorovi povinnosť práce prerušiť podľa § 33 odseku 9 pamiatkového zákona a v zmysle príslušného zákona správny orgán rozhodne o ďalšom postupe najneskôr do troch pracovných dní od oznámenia a prerušenia reštaurátorských prác. Vlastník objektu bude zvolávať pravidelné kontrolné dni za účasti správneho orgánu, pri ktorom bude správny orgán informovaný o priebehu samotného reštaurovania. Na záverečnú prezentáciu zreštaurovaného diela prizve vlastník zástupcu správneho orgánu, ktorý zhodnotí celkový priebeh vykonaných prác a následne o ich výslednej kvalite a prezentácii vyhotoví úradný záznam zo štátneho pamiatkového dohľadu.

Správny orgán odporúča vlastníčkovi objektu (resp. správcovi hradu), aby stavebné, sanačné, reštaurátorské, rekonštrukčné a konzervátorské činnosti boli navzájom zosynchronizované (vrátane archeologického výskumu - kontrola odstraňovanej zeminy pred reštaurovaním, ako aj postavením lešenia), realizované v maximálnej súčinnosti všetkých zainteresovaných odborníkov a spracovateľov odsúhlasených dokumentácií, aby sa tak predišlo k poškodzovaniu pamiatkových hodnôt a ďalšiemu zhoršovaniu stavebno-technického stavu danej časti kultúrnej pamiatky alebo k prípadnej strate archeologických nálezov.

Kultúrna pamiatka Spišský hrad patrí k najvýznamnejším a najväčším súborom hradobnej architektúry na Slovensku a zároveň je pamiatkou, zapísanou v Zozname Svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Hradná fortifikácia s jasne čitateľným stavebným vývojom slohových etáp od 12. storočia až po deštruktívny požiar v roku 1780 je unikátnym príkladom stredovekého kráľovského hradu. Hradný komplex je rozdelený do štyroch celkov/sektorov (hradné jadro, horné predhradie, stredné predhradie, dolné predhradie) a tvorí ho 43 objektov, ktoré budú na základe posledných výsledkov pamiatkového architektonicko-historického výskumu dodatočne rozšírené ešte o ďalšie 4 objekty (kapitánsky dom, cisterna III., západná veža, plošina pre delá).

Spišský hrad stojí na skalnatom hrebeni, tvorenom travertínovým bralom, v nadmorskej výške 634 m, resp. na vápencovej skale prevyšujúcej okolitý terén približne o 200 m. Hradné jadro je (rozmer: 145 x 60 m) situované na najvyššie položenom mieste hradného kopca, postupne akiste prispôbovanom lámaním skalného brala s následným využitím kameňa ako stavebného materiálu pri výstavbe. Obkolesujú ho hradobné múry, ktoré kopírujú pomerne zvislé strmé steny hradného brala zo všetkých strán, okrem prístupovej komunikácie z juhozápadnej strany cez vstupnú bránu. Vo vnútri hradného jadra je v centrálnej polohe situovaná kruhová útočná veža a tri cisterny. Po jeho obvode sa nachádzajú palácové stavby - románsky palác na severnej/najodľahlejšej strane hradu -

bloková stavba paláca na západnej strane (na ktorý priamo nadväzuje renesančný vstup a kapitánsky dom a okrúhla červená veža na vystúpenej časti brala) - východnú stranu lemujú vo forme blokovej zástavby objekty hospodárskeho charakteru a ubytovňa vojenskej posádky. Okrem týchto stavieb sa v severovýchodnej časti nachádzajú ruiny hospodárskych objektov.

Palác (románsky/Kolomanov) hradný I. (zastavaná plocha: 355,44 m²/rozmer: 14,5 x 25,82 m) je postavený na severnom výbežku hradného brala, a to na mieste pôvodného severného opevnenia hradného jadra, ktoré je zabudované priamo do muriva paláca. Murivo bolo založené na upravovanom skalnom podlažie, ako aj na staršie murivo prvotného opevnenia. Je tvorené z veľkých travertínových nepravidelných kvádrov. Smerom nahor sa veľkosť týchto blokov znižuje a kamene majú lomový charakter, pričom medzery vyplňajú menšie kamene. Jediná zachovaná kamenárska značka sa našla na sekundárne zamurovanom klenáku ostenia neskorogotickej úpravy jedného z okenných otvorov. Murivo smerom nahor po jednotlivých podlažiach usakuje až do úrovne 3.NP. V exteriéri odskoky vidieť v mieste nasadenia muriva na staršie opevnenie na severnej strane, ktoré kopírovalo skalu, ako aj v časti ochodze – severná strana a severná časť západnej a východnej fasády po výstup na ochodzu v 3.NP. Nárožia sú tvorené travertínovými opracovanými kvádrmi na hranách s fazetovaním. Oprava paláca a jeho postupné prestavby už vniesli do objektu i pieskovec a tehlu. Pri výstavbe nebol palác celoplošne omietaný, ale omietka, vytlačená z ložných škár, bola rozťieraná lyžicou, resp. podrezávaná. Svedčí o tom aj opracovanie ostení, ku ktorým bola omietka doťahovaná. Prvá súvislá omietková vrstva je pozorovateľná už ako biela s bielym krycím náterom a prekryla i opracované časti kamenných ostení. Zo stropných konštrukcií sa dodnes zachovalo len zaklenutie 1.NP, ktoré tvorí travertínová valená klenba, realizovaná do debnenia s uložením v strede na klenbové pásy v tvare písmena T, ktoré sú nesené stredovými kamennými piliermi, v spodnej časti s opracovanými pieskovcovými blokmi, a po obvode klenby spočívajú na primurovke k pôvodnému románskemu murivu. Klenba je v južnej časti orientovaná v smere východ - západ, avšak klenby o dvoch poliach v zostávajúcej časti sú lunetové a orientované v smere sever - juh. Lunety rešpektujú aj dva úzke otvory na západnej fasáde, avšak otvor, totožný na východnej fasáde, už nebol priznaný, klenba ho prekrýva (čitateľný je iba z exteriéru a zo staršej sondy v 2.NP). Omietka a malta z ložných škár je už takmer úplne vyplavená, nakoľko klenba bola dlhodobo poškodzovaná zrážkovou vodou, pretekajúcou z 2.NP. Podstatná časť je už podopretá výdrevou, ktorá je už taktiež v mnohých miestach z dôvodu prehnitia uvoľnená. Časť klenby v severovýchodnom nároží je zrútená. Úroveň gotickej podlahy bola oproti pôvodnej románskej akiste prehĺbovaná, svedčí o tom dodatočné vysekanie schodov pri vstupe (južná stena) a pri prevete (severná stena), ako i nasadenie primurovky pri obvodovej stene na vyrovnávané skalné podlažie. Navyše pod súčasnou podlahou sa našli fragmenty staršej podlahy (malta) so zvyškami dreva po obhorení. Rovnako i poschodie preukázalo zmenenú úroveň podláh, nakoľko bol na 2.NP odkrytý súvislý stredný pás muriva nad klenbovými pásmi 1.NP, na ktorom bol zachovaný zvyšok omietky s náterom, ktorý rovnako ako fragmenty mált na prízemí na zvislých plochách klenbových pásov, zachádzajúcich až za klenbu, naznačili, že tu klenbový pás existoval už skôr a pôvodne slúžil asi na uloženie drevených stropných trámov. Okrem toho, na 1.NP, nad miestom kríženia sa klenbových pásov, sa našla nadmurovka, ktorá sčasti napovedá, že slúžila na uloženie šesťbokej pätky stĺpa (2 ks - dodatočne sa našli na poschodí) a zodpovedala by tak realizovanej konštrukcii pieskovcových stĺpov, ktoré mohli niesť stropnú konštrukciu nad 2.NP (možno drevený strop). Vzhľadom k ich mohutnosti, ako i kvalite opracovania patrili ešte k pôvodnej výške podlaží, tzn., súviseli s úpravou z 2. polovice 15.storočia. Z prvotných stropov sa zachovala ešte dvojica kamenných travertínových konzol na južnej stene paláca, ktoré podľa autorov predchádzajúceho výskumu (Andrej Fiala + Adrián Vallašek) niesli stredný dvojprievlakový systém dreveného trámového stropu, čo by predpokladalo trojtraktový charakter priestoru s dvomi stĺporadiami. Nemožno však vylúčiť, že i románsky systém bol v podobe gotického systému - čiže v tvare T, so stredným radom stĺpov a v južnej časti priečnym traktom (s možným umiestnením schodiska do 3. NP), pričom by dvojica konzol niesla pozdĺžny trám, na ktorý boli ďalšie trámy ukladané priečne. Ďalšia travertínová konzola je na južnej stene, a to nad pôvodným 3.NP (taktiež niesla stropnú konštrukciu). Z pieskovcových konzol sa zachovala dvojica fragmentov na západnej stene paláca, ktoré niesli komínové teleso, ako i systém konzol z renesančnej úpravy (2. polovica 16.

storočia), ktoré niesli zmenené stropy po úprave podlaží medzi 2. a 3.NP a medzi 3. a 4.NP. Aj tieto zodpovedajú dreveným trámovým stropom, po ktorých sa zachovali lôžka v obvodových stenách. Podlahu na prízemí tvoria v súčasnosti iba násypy zeminy, a rovnako aj na poschodí, ktorá zároveň tvorí krytie klenby nad 1.NP. Na prízemí sa nachádzajú po stranách štrbinové otvory s odskokom, tvoreným vonkajšími plochými opracovanými kameňmi. Vnútrná špaleta je armovaná z opracovaných blokov, po okrajoch s fazetovaním. Ich prestropenie je ploché, preloženými kamennými platňami, pričom otvor na východnej strane bol pri gotickom zaklenutí zamurovaný. Na severnej strane sa nachádza prevet (smolný nos) v hrúbke muriva, ktorý je vyvedený do priepasti - úžiny medzi skalným bralom. Pochádza pritom ešte z pôvodného opevnenia, ktoré bolo vstavané do obvodového muriva paláca. Samotné 1.NP je z nádvorja prístupné otvorom s chýbajúcim ostiením z vonkajšej strany, s nikou pre zaťahovací trám - závoru a prahom v strede južnej fasády. 2.NP – 4. NP je v súčasnosti už tvorené jedným nedeleným priestorom, tzn. bez stropných konštrukcií. Poschodie je prístupné vchodom na južnej fasáde, pomerne excentricky umiestneným na západnej strane (t. č. prístupný iba cez drevený mostík/schody). Tento otvor, pôvodne s armovaným nárožím z opracovaných blokov travertínu, má už v súčasnosti chýbajúcu exteriérovú časť, okrem jedného kusa, ktorý bol armovaný do muriva a v kontre voči nemu sa nachádza otvor pre zaťahovaciu závoru. Otvor bol upravovaný pre novú podlažnosť - v spodnej časti má znížený prah a vo vrchnej časti je domurovaný pod pôvodným segmentovým záklenkom. Po obvode paláca (úroveň 2.NP) sa nachádza osem združených románskych okien s polkruhovým pásom, v niektorých so zachovanými kamennými stĺpkami s hlavitou a pätkou. Opatrené sú otvorom pre zaťahovaciu závoru. V mieste ostenia je otvor vysekaný v kameni armovania, pričom ďalej v murive bol tvorený drevenou kapsou, realizovanou zároveň s obvodovým murivom. Jedno okno na západnej stene bolo neskôr upravené posunom ostenia a vybratím stredového stĺpika na dverný otvor, ktorý viedol na drevený mostík, spájajúci palác s ochodzou opevnenia. Tieto združené okná však boli sekundárne zamurované, pričom dodnes nie sú zámurovky úplne odstránené. V oknách na južnej a západnej strane sú zamurované aj sedílie. Okná 2.NP boli pri neskoršej úprave nahradené novými – menšími - so skoseným ostiením a segmentovým záklenkom. Na západnej stene sa vo forme autentického oblúku prejavuje vonkajšia stena pôvodného komínového telesa kozubu a v jeho blízkosti na južnej strane sa nachádzalo okienko (t. č. už len zamurovaná časť ostenia), ktoré mohlo slúžiť na vyhadzovanie popola. V severozápadnom nároží sa zachoval fragment armovaného ostenia pôvodného prevetu, ktorý bol zamurovaný počas poslednej rekonštrukcie hradu. 3.NP bolo pôvodne posledným, resp. najvrchnejším a jeho románsku podobu vytváralo jedno románske združené okno na severnej fasáde, z ktorého sa dodnes zachovala časť ľavého ostenia a parapetu, spolu s otvorom po zaťahovacej závore. Nie je vylúčená existencia obdobného ostenia i na západnej fasáde v mieste zníženého okna a v mieste arkiera na južnej fasáde. Dvojica oblúkovito zaklenutého dverného ostenia viedla na drevenú ochodzu po obvode (východná a západná stena) paláca, pričom časť ostenia ostala neporušená a dodnes čitateľná. Pri prvej úprave (1. polovica 15. storočia) bolo románske okno na severnej fasáde (obdobne aj v polohe predpokladaných okien na južnej a západnej fasáde) nahradené oknom s vysunutým (hrotitým) parapetom, sedíliami po oboch stranách v interiéri a segmentovým záklenkom. Na južnej fasáde sa prejavilo ako hrotitý arkier, ktorý bol neskôr (2. polovica 15. storočia) zvýšený a zaklenutý tehlovou klenbou na rebrách, pričom ich nábehy sú tvorené zo sadrovca, resp. zlepeneca (podobne tak bolo i v prípade kríženia klenbových rebier hradnej kaplnky). Zásadná a posledná výrazná prestavba zmenila podlažnosť paláca a okrem arkiera boli všetky okenné konštrukcie zrušené. V novovytvorenom podlaží boli okná po obvode totožné s oknami z prestavby na prízemí - malé so zošíkmeným ostiením a segmentovým záklenkom z pieskovca, sekundárne použitého travertínu, ale i s kúskami tehál. Posledné - navýšené podlažie (4.NP) bolo vytvorené už s novými veľkými oknami so segmentovými pieskovcovými záklenkami a pôvodne s masívnymi ostienami. Tieto boli pri následnej renesančnej úprave zmenšené a nahradené novými pieskovcovými ostienami s jednoduchšou profiláciou. Samotné fasády paláca boli zrejme pôvodne bez súvislej omietky, iba s roztieranou maltou zo škár, ktorá bola doťahovaná k opracovaným kameňom ostiení v rovine. Ochodza na 3.NP pravdepodobne obiehala iba severnú stenu, ktorá bola mimo opevnenia. Na základe dobových malieb, resp. zachovaných kresieb sa dá predpokladať, že fasáda bola ukončená atikou s tzv. lastovičiami chvostmi. Na románskych oknách sa z

vonkajšej strany zachovali stopy aj po okeniciach, resp. mrežiach. Prvotná - románska strecha predstavovala pravdepodobne zaatikovú strechu (to vidieť i na zachovaných kresbách z ostenia). Dažďová voda bola akiste odvádzaná chrličom a zachytávaná na západnej strane. V 2. polovici 15. storočia bola strecha už vytvorená ako sedlová, na severnej strane s valbou, pričom dosadala rímsou na konzoly po stranách paláca - na južnej strane bola ukončená s murovaným štítom. Prekrytie bolo tvorené asi keramickou korýtkovou škridlou. Pri renesančnom zvýšení objektu (16. storočie) došlo k doplneniu muriva po celom obvode do jednej výšky (výška staršieho hrebeňa, ako tomu nasvedčuje aj doplnenie armovania nárožia na južnej fasáde) a strecha bol zvýšená - tvorila ju podľa všetkého sedlová valbová strecha alebo viacero sedlových striech, spojených úžľabiami.

Hradný palác mal v minulosti zrealizované dve prístavby - jednu na západnej strane (gotická), z ktorej sa do súčasnosti nezachovalo žiadne čitateľné murivo, iba stopy po drevených stropoch na západnej fasáde paláca v dvoch úrovniach - a druhú na južnej strane (renesančná), ktorú tvorilo zaklenuté prístupové schodisko vedúce na 2.NP, z ktorej sa dodnes zachoval iba fragment muriva južnej steny v stave ruiny a stopy po nábehoch zaklenutia v južnej fasáde paláca.

V zmysle ustanovenia § 33 odseku 6 zákona pamiatkového zákona správny orgán preskúmal predloženú výskumnú a reštaurátorskú dokumentáciu osobitnej obnovy časti NKP, a pretože nezistil dôvody, pre ktoré by odoprel udelenie súhlasu, v uvedenom rozsahu schválil príslušnú dokumentáciu a pre zabezpečenie ochrany kultúrnej pamiatky stanovil podmienky pre jej reštaurovanie, ako aj pre spracovanie reštaurátorskej dokumentácie podľa skutočne vykonaných prác podľa § 33 odseku 10 zákona pamiatkového zákona, pričom uložil vlastníkovi objektu (resp. správci hradného areálu) i určité povinnosti, špecifikované vo výroku, ktoré je povinný vlastník (správca) splniť, tak, aby nedošlo k narušeniu alebo znehodnoteniu autenticity, a tým k strate pamiatkových hodnôt predmetnej časti NKP.

Správny orgán podľa § 33 odseku 10 pamiatkového zákona si ponecháva jedno vyhotovenie predloženého návrhu na reštaurovanie na vykonanie štátneho pamiatkového dohľadu.

Poučenie

Proti tomuto rozhodnutiu je možné podať odvolanie v lehote 15 dní od jeho doručenia na Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, Cesta na Červený most 6, 814 06 Bratislava. Odvolanie je potrebné doručiť na Krajský pamiatkový úrad Košice, Hlavná 25, 040 01 Košice. Toto rozhodnutie je možné preskúmať súdom až po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov.

Ing. Kristína Markušová
riaditeľka

Krajský pamiatkový úrad Košice

Doručuje sa

1. Slovenské národné múzeum, Vajanského nábrežie č. 2, P. O. Box 13, 810 06 Bratislava, IČO: 00164721
2. Slovenské národné múzeum – Spišské múzeum v Levoči, Námestie Majstra Pavla č. 40, 054 01 Levoča

Na vedomie

1. Obec Žehra – Stavebný úrad, č. 104, 053 61 Žehra (pošta Spišské Vlachy), IČO: 00329819
2. a/a Krajský pamiatkový úrad Košice

Doložka o autorizácii

Tento listinný rovnopis elektronického úradného dokumnetu bol vyhotovený podľa vyhlášky č.85/2018 Z.z. Úradu podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre investície a informatizáciu z 12.marca 2018, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vyhotovenia análežitostiach listinného rovnopisu elektronického úradného dokumentu

Údaje elektronického úradného dokumentu

Názov dokumentu, ku ktorému sa doložka vyhotovuje	Rozhodnutie o reštaurátorskej dokumentácii
Identifikácia dokumentu, ku ktorému sa doložka vyhotovuje	KPUKE-2020/7459-3/30299/ZD,JJ

Autorizácia elektronického úradného dokumentu

Spôsob autorizácie elektronického úradného dokumentu	Mandátny certifikát a časová pečiatka
Dokument autorizoval úrad:	Krajský pamiatkový úrad Košice
Dokument autorizovala oprávnená osoba:	Kristína Markušová
Oprávnenie:	1065, riaditeľka
Dátum a čas autorizácie:	27.04.2020, 14:59:04
Dátum a čas vystavenia časovej pečiatky:	27.04.2020, 14:59:04
Označenie listov, na ktoré sa autorizácia vzťahuje:	

Autorizácia príloh elektronického úradného dokumentu

Spôsob autorizácie elektronického úradného dokumentu	Dokument neobsahuje prílohy
Dokument autorizoval úrad:	
Dokument autorizovala oprávnená osoba:	
Oprávnenie:	
Dátum a čas autorizácie:	
Dátum a čas vystavenia časovej pečiatky:	
Označenie listov, na ktoré sa autorizácia vzťahuje:	

Informácia o vyhotovení doložky o autorizácii

Doložku vytvoril:	Názov	
úradu		Krajský pamiatkový úrad Košice
IČO		31755194_131
Meno a priezvisko		Bc. Dana Sábliková
Dátum vytvorenia doložky:		28.04.2020
Doložka bola vyhotovená manuálne		

